

Razvoj okolišne politike u Hrvatskoj

Živić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Agriculture / Sveučilište u Zagrebu, Agronomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:204:722822>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-29**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Agriculture University of Zagreb](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

RAZVOJ OKOLIŠNE POLITIKE U HRVATSKOJ

ZAVRŠNI RAD

Marija Živić

Zagreb, rujan, 2023.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

Preddiplomski studij:
Agrarna ekonomika

RAZVOJ OKOLIŠNE POLITIKE U HRVATSKOJ
ZAVRŠNI RAD

Marija Živić

Mentor: doc.dr.sc. Mateja Jež Rogelj

Zagreb, rujan, 2023.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU AGRONOMSKI FAKULTET

IZJAVA STUDENTA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, **Marija Živić**, JMBAG 0178123339, izjavljujem da sam samostalno izradila završni rad pod naslovom:

RAZVOJ OKOLIŠNE POLITIKE U HRVATSKOJ

Svojim potpisom jamčim:

- da sam jedina autorica ovoga završnog rada;
- da su svi korišteni izvori literature, kako objavljeni tako i neobjavljeni, adekvatno citirani ili parafrazirani, te popisani u literaturi na kraju rada;
- da ovaj završni rad ne sadrži dijelove radova predanih na Agronomskom fakultetu ili drugim ustanovama visokog obrazovanja radi završetka sveučilišnog ili stručnog studija;
- da je elektronička verzija ovoga završnog rada identična tiskanoj koju je odobrio mentor;
- da sam upoznata s odredbama Etičkog kodeksa Sveučilišta u Zagrebu (Čl. 19).

U Zagrebu, dana _____

Potpis studenta / studentice

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
AGRONOMSKI FAKULTET**

**IZVJEŠĆE
O OCJENI I OBRANI ZAVRŠNOG RADA**

Završni rad studentice **Marije Živić**, JMBAG 0178123339, naslova

RAZVOJ OKOLIŠNE POLITIKE U HRVATSKOJ

mentor je ocijenio ocjenom _____.

Završni rad obranjen je dana _____ pred povjerenstvom koje je prezentaciju
ocijenilo ocjenom _____, te je studentica postigla ukupnu ocjenu
_____.

Povjerenstvo:

potpisi:

1.	doc.dr.sc. Mateja Jež Rogelj	mentor	_____
2.	_____	član	_____
3.	_____	član	_____

Zahvala

Prije svega zahvaljujem se svojoj mentorici doc. dr. sc. Mateji Jež Rogelj koja je svojim znanstvenim i stručnim savjetima oblikovala ideju ovoga završnog rada te zahvaljujem na vodstvu u izradi istog.

Želim se, također, zahvaliti i svim djelatnicima Agronomskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji su svojim radom pomogli u stjecanju moga znanja.

Za kraj, želim se zahvaliti svojoj obitelji i prijateljima na strpljenju i moralnoj podršci koju su mi pružali tokom studiranja.

Sadržaj

1.	UVOD	1
1.1.	Cilj rada	2
2.	POČETCI RAZVOJA OKOLIŠNE POLITIKE U HRVATSKOJ	3
2.1.	Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/2002)	3
2.2.	Institucionalni okvir, njihovi ciljevi i instrumenti	4
3.	OKOLIŠNA POLITIKA U HRVATSKOJ OD PREDAJE PRISTUPNICE ZA ULAZAK U EUROPSKU UNIJU	6
3.1.	Zakon o zaštiti okoliša (NN 110/07)	6
3.2.	Institucionalni okvir za zaštitu okoliša	10
3.3.	Europska unija u odnosu na Hrvatsku	11
4.	OKOLIŠNA POLITIKA NAKON ULASKA HRVATSKE U EUROPSKU UNIJU	13
4.1.	Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)	13
4.2.	Institucionalni okvir	19
4.2.1.	Zavod za zaštitu okoliša	21
5.	RAZVOJ OKOLIŠNE POLITIKE EUROPSKE UNIJE	23
5.1.	Počeci razvoja politike zaštite okoliša u Europi	23
5.2.	Opća načela politike zaštite okoliša u Europskoj uniji danas	23
5.3.	Institucionalni okvir	24
6.	ZAKLJUČAK	26
7.	POPIS LITERATURE	27
8.	ŽIVOTOPIS	28

Sažetak

Završnog rada studentice **Marije Živić**, naslova

RAZVOJ OKOLIŠNE POLITIKE U HRVATSKOJ

U ovom radu opisan je razvoj okolišne politike u Hrvatskoj. Opisani su početak razvoja zaštite okoliša, tranzicijsko razdoblje kada je predana pristupnica za ulazak u Europsku uniju i razdoblje nakon ulaska Republike Hrvatske u Europsku uniju. Također, na kraju je ukratko opisana i politika zaštite okoliša u samoj Europskoj uniji. Cilj rada je bio opisati na koji se način razvijala okolišna politika u Hrvatskoj. U radu su analizirani dokumenti koji su kroz povijest regulirali to područje u Hrvatskoj, kao što su Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/2002), Zakon o zaštiti okoliša (NN 110/07), Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) i Operativni program za okoliš (2007. – 2009.). U radu su, osim dokumenata koji reguliraju navedeno područje, spomenute i političke inicijative i međunarodne obveze. Kroz uspoređena razdoblja možemo primijetiti da je politika zaštite okoliša u Hrvatskoj došla do izražaja nakon 2000. godine. Predajom pristupnice za ulazak Hrvatske u Europsku uniju dolazi do promjene odnosa politike prema okolišu pa tako na snagu stupa prvi Zakon o zaštiti okoliša (NN 110/07). Ukoliko usporedimo tri promatrana razdoblja Hrvatskoj je EU omogućila pristup fondovima i programima zaštite okoliša što je znatno doprinijelo jačanju okolišne svijesti i poboljšanju zaštite okoliša.

Ključne riječi: Hrvatska, institucije, politika, razvoj, zaštita okoliša.

Summary

Of the final work - student **Marije Živić**, entitled

DEVELOPMENT OF ENVIRONMENTAL POLICY IN CROATIA

This paper describes the development of environmental policy in Croatia. It covers the beginnings of environmental protection efforts, the transition period when Croatia applied for membership in the European Union (EU), and the period after Croatia's accession to the EU. A brief overview of environmental protection policy in the EU itself is also provided. The aim of the paper was to describe the development of environmental policy in Croatia. The analysis includes documents that have regulated environmental protection in Croatia throughout history, such as the National Environmental Protection Strategy (NN 46/2002), the Environmental Protection Act (NN 110/07), the Environmental Protection Acts (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) and the Operational Program for the Environment (2007 - 2009). The paper also mentions political initiatives and international commitments related to environmental protection. By comparing the different periods, it is clear that environmental protection policy in Croatia gained importance after 2000. The submission of the Croatian application for EU membership led to a change in the environmental policy approach, which resulted in the adoption of the first Environmental Protection Act (NN 110/07). Comparing the three observed periods, EU membership enabled Croatia to access funding and programs for environmental protection, which contributed significantly to raising environmental awareness and improving environmental protection.

Keywords: Croatia, development, environmental protection, institutions, policy.

1. Uvod

Sve zemlje su danas izvrgnute određenim vrstama onečišćenja okoliša. Črnjar (1997.) navodi da znatan broj zemalja u razvoju uvodi i primjenjuje aktivnu politiku zaštite okoliša kako bi mogle upravljati ekološkim procesima. Obzirom da je zaštita okoliša povezana s cjelokupnim ekonomskim procesom i gospodarskom politikom ona postaje sastavnim dijelom gospodarske i opće društvene politike razvoja (Črnjar, 1997.).

Pitanje zaštite okoliša jedno je od bitnih nacionalnih kao i globalnih pitanja s kojima se susreću kreatori politika kako bi na neki način korigirali nedjelotvornost tržišnog mehanizma kada se radi o okolišu i njegovoj zaštiti.

U proteklim desetljećima, zaštita okoliša postala je jedna od ključnih tema na globalnoj razini, budući da se sve veći naglasak stavlja na očuvanje prirodnih resursa i održivost. Hrvatska, kao zemlja s bogatom prirodnom baštinom i raznolikim ekosustavima, nije iznimka. U skladu s tim, razvoj okolišne politike u Hrvatskoj postao je neizostavni dio javnih strategija održivog razvoja. Uvod u temu Razvoj okolišne politike u Hrvatskoj obuhvaća pregled ključnih koraka, promjena i izazova koje je zemlja prošla u stvaranju sustava zaštite okoliša. Od razdoblja kada je zaštita okoliša bila povezana s djelatnošću prostornog uređenja do uspostave samostalnih institucija zaštite okoliša, Hrvatska je prošla kroz značajne transformacije kako bi se suočila s izazovima očuvanja okoliša u suvremenom dobu.

U tom kontekstu, istraživanje razvoja okolišne politike u Hrvatskoj ima važnu ulogu u razumijevanju ključnih političkih, institucionalnih i stručnih procesa koji su oblikovali okolišni okvir zemlje. Analizirani su strateški dokumenti, zakoni, političke inicijative i međunarodne obveze koje su oblikovale pristup zaštiti okoliša. Također se sagledala uloga državnih institucija, nevladinih organizacija i civilnog društva u promicanju i provedbi okolišnih politika. U ovom istraživanju su istaknuti važni trenuci u razvoju okolišne politike u Hrvatskoj, kao što su uspostavljanje Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, integracija u europske okolišne politike i postizanje ciljeva održivog razvoja.

Kroz sveobuhvatno razumijevanje razvoja okolišne politike u Hrvatskoj, može se stvoriti temelj za daljnje unapređenje održivosti i zaštite okoliša. Razmatranje postignuća, izazova i perspektiva pomaže u identificiranju područja koja zahtijevaju daljnje intervencije i usklađivanje s međunarodnim standardima i ciljevima održivosti.

1.1. Cilj rada

Cilj rada je utvrditi na koji se način razvijala okolišna politika u Hrvatskoj. U radu će se analizirati dokumenti koji su kroz povijest regulirali to područje u Hrvatskoj, dati će se pregled ciljeva i instrumenata kojima su se ti ciljevi nastojali ispuniti kao i institucija koje su bile zadužene za njihovo provođenje.

Fokusom na ključne korake, promjene i izazove koji su oblikovali okolišni okvir zemlje kroz sustavan pregled relevantnih strateških dokumenata, zakonodavstva, političkih inicijativa i međunarodnih obveza, cilj je razumjeti evoluciju političkog, institucionalnog i stručnog konteksta zaštite okoliša u Hrvatskoj.

2. Počeci razvoja okolišne politike u Hrvatskoj

Dokumenata koji opisuju razdoblje početka razvoja okolišne politike nema baš puno, a razlog tome je da okoliš devedesetih godina u Hrvatskoj nije bio tema od velike važnosti zbog Domovinskog rata. Također, okoliš u to vrijeme nije bio baš ni popularna tema diljem svijeta, a do izražaja dolazi tek oko 1997. godine. Prema Goodsteinu, (2003.) period nakon 1997. godine prikazuje značajan napredak u odnosu na prethodnih 20 godina. Postignut je uspjeh u smanjenju onečišćivača zraka, poboljšana je kvaliteta vode i pokrenuta je stroga regulacija pesticida.

U Hrvatskoj se spominju samo Ministarstva koja su obnašala zadaće vezane uz okoliš. Jedan od dokumenata koji ima jasan pregled o početku razvoja okolišne politike u Hrvatskoj je Nacionalna strategija zaštite okoliša iz 2002. godine.

2.1. Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/2002)

Ova strategija, donesena 2002. godine, ima za cilj pretvoriti rastuću svijest o zaštiti okoliša u Republici Hrvatskoj u jasan, cjelovit i dugoročan koncept. Ona naglašava potrebe za poboljšanjem stanja okoliša u zemlji putem izgradnje postojećeg sustava zaštite okoliša i pripreme za izazove poput održivog razvoja, pridruživanja Europskoj uniji (EU), praćenja stanja okoliša te zaštite Jadranskog mora.

Strategija sadrži dvije ključne teme koje će kasnije imati dugoročan utjecaj na zaštitu okoliša i oblikovanje ove strategije, a to su koncept održivog razvoja i pridruživanje EU. Zaštita okoliša tada postaje važan dio cjelokupne strategije razvoja zemlje, a cilj im je bio uskladiti zaštitu okoliša s dugoročnim nacionalnim socijalnim i ekonomskim interesima. Strategija zagovara i uključivanje zaštite okoliša u sve druge strateške planove zemlje, sektorske segmente i politike, uključujući infrastrukturne projekte, energetske sektor, turizam, poljoprivredu i politiku zapošljavanja.

Kod procesa pridruživanja EU, planiranje, organiziranje, financiranje i provedba mjera zaštite okoliša postaju ključni, neovisno o političkim odlukama o kandidaturi za EU. Integracija zahtijeva implementaciju europskih standarda i kriterija u zaštiti okoliša te promjene u institucionalnim odnosima i angažman ljudskih i financijskih resursa.

Nadalje, strategija naglašava da se ekonomski rast ne mora nužno temeljiti na povećanoj potrošnji materijala i energije. Kroz pridržavanje europskih standarda i otvaranje prema svjetskom tržištu, Republika Hrvatska je mogla izbjeći zastarjele, onečišćujuće i energetske neučinkovite tehnologije.

Dakle, ova strategija prepoznaje da su zaštita okoliša i održivi razvoj ključni za kvalitetu života sadašnjih i budućih generacija. Sadrži smjernice za postizanje ciljeva zaštite okoliša uz maksimalno korištenje dostupnih resursa. Program zaštite okoliša Republike Hrvatske, koji proizlazi iz ove strategije, odgovara na pitanja kako ostvariti ciljeve, koji su alati i do kada se trebaju provoditi mjere zaštite okoliša.

U Hrvatskoj je upravni i stručni sustav zaštite okoliša prvobitno nastao kao dio djelatnosti prostornog uređenja. Već sedamdesetih godina, djelatnost prostornog planiranja i uređivanja prostora bila je visoko razvijena u institucionalnom, pravnom i metodološkom smislu. U 1980. godini je uspostavljen Zavod za prostorno uređenje i zaštitu okoliša pri Ministarstvu graditeljstva, što je označilo početak institucionalnog ustroja zaštite okoliša u Hrvatskoj. Sve do 1994. godine, zaštita okoliša je bila organizacijski povezana s prostornim uređenjem. Međutim, od 1994. godine do kraja devedesetih, odnosi između prostornog uređenja i zaštite okoliša su više bili usmjereni na razdvajanje njihovih nadležnosti nego na uspostavljanje suradnje.

Svjesnost o potrebi stručne i institucionalne suradnje između ta dva sektora kao bliskih i komplementarnih rezultirala je osnivanjem Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja 2000. godine. Ovo ministarstvo je nastalo spajanjem Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša te Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i stanovanja. Dio ovog ministarstva koji se bavio poslovima vezanim uz građenje i stambeno-komunalne poslove je izdvojen i pridružen drugim tijelima državne uprave.

Što se tiče zaštite prirode kao posebne teme, od kraja sedamdesetih do sredine devedesetih godina postojale su različite organizacijske sheme. Počevši od samostalnog republičkog zavoda, zavoda unutar različitih ministarstava, sve do 1997. godine kada je postala dio Državne uprave za zaštitu prirode i okoliša, a potom dio Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja (NN 46/2002).

2.2. Institucionalni okvir, njihovi ciljevi i instrumenti

Ministarstva koja su se bavila zaštitom okoliša od nastanka Republike Hrvatske do predaje pristupnice za ulazak u Europsku uniju su: Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja (1990-2000), Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva (2000-2008).

Tek nakon 2000. godine fokus je usmjeren na jačanje institucijskih kapaciteta u području zaštite okoliša. Ovaj proces započinje gore navedenim osnivanjem Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja, što je odražavalo rastući interes za zaštitom okoliša. Kao nastavak tog razvoja, krajem 2002. godine osnovana je Agencija za zaštitu okoliša, a 2003. godine uspostavljen je Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost.

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost osnovan je 2003. godine kao izvanproračunska ustanova u vlasništvu Republike Hrvatske s ciljem financiranja projekata i programa zaštite okoliša, što uključuje energetske učinkovitost i korištenje obnovljivih izvora energije. Fond prikuplja različite naknade za zaštitu okoliša koje predstavljaju vlastite prihode Fonda, uključujući naknade za utjecaj opasnog i neopasnog industrijskog otpada na okoliš (NN 46/2002).

Javna ustanova Agencija za zaštitu okoliša osnovana je od strane Vlade 2002. godine. Glavna funkcija Agencije je prikupljanje, obrada i pružanje potrebnih podataka za efektivno sprovođenje politike zaštite okoliša. Oni također imaju odgovornost za razvoj i koordinaciju informacijskog sistema zaštite okoliša, te izrađuju izvještaje o stanju okoliša koji su odobreni od strane Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Uključeni su i u zadatke vezane uz gospodarenje otpadom (Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost).

3. Okolišna politika u Hrvatskoj od predaje pristupnice za ulazak u Europsku uniju

U travnju 2004., Vijeće Europske unije je usvojilo Europsko partnerstvo s Hrvatskom, a u lipnju 2004., nakon pozitivnog mišljenja Komisije o hrvatskoj prijavi za članstvo, Vijeće Europe je ratificiralo prijavu Hrvatske za članstvo u EU, dok su službeni pregovori za pristup započeli u listopadu 2005. U veljači 2006. je Europsko partnerstvo unaprijeđeno (na temelju Komisijinog izvješća o napretku Hrvatske iz 2005.) u Pristupno partnerstvo koje odražava novi status Hrvatske kao kandidata za članstvo u Europskoj uniji.

Zakon koji je tada bio aktualan je Zakon o zaštiti okoliša koji je stupio na snagu od 2. studenog 2007., a prestao važiti 5. srpnja 2013., odnosno kratko nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju. To je ujedno bio i prvi zakon o zaštiti okoliša donesen u Hrvatskoj.

3.1. Zakon o zaštiti okoliša (NN 110/07)

Ispod opisani Zakon o zaštiti okoliša je na snazi bio od 2. studenog 2007. do 5. srpnja 2013. godine.

Prema Zakonu o zaštiti okoliša (Članak 2.) zaštitom okoliša osigurava se cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje biološke i krajobrazne raznolikosti, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog života i temelj održivog razvitka. Okoliš je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Zahvatima u okoliš smije se utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka. Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša provodi se na način da se ostvari održivi razvitak sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima.

Način rada u tijelima državne uprave, tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave i pravnim osobama koje imaju javne ovlasti u vezi s provedbom ovoga Zakona (Članak 5.) propisuje ministar naputkom. Ovlašćuje se ministar da za potrebe izrade nacрта pravilnika i tehničkih propisa, koje je ovlašten donositi prema ovome Zakonu, osniva povjerenstva, imenuje članove povjerenstva i tajnika, te uređuje način rada povjerenstva.

Ciljevi zaštite okoliša (Članak 6.) u ostvarivanju uvjeta za održivi razvitak jesu:

- zaštita života i zdravlja ljudi,
- zaštita biljnog i životinjskog svijeta, biološke i krajobrazne raznolikosti te očuvanje ekološke stabilnosti,

- zaštita i poboljšanje kakvoće pojedinih sastavnica okoliša,
- zaštita ozonskog omotača i ublažavanje klimatskih promjena,
- zaštita i obnavljanje kulturnih i estetskih vrijednosti krajobraza,
- sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari,
- sprječavanje i smanjenje onečišćenja okoliša,
- trajna uporaba prirodnih izvora,
- racionalno korištenje energije i poticanje uporabe obnovljivih izvora energije,
- uklanjanje posljedica onečišćenja okoliša,
- poboljšanje narušene prirodne ravnoteže i ponovno uspostavljanje njezinih regeneracijskih sposobnosti,
- ostvarenje održive proizvodnje i potrošnje,
- napuštanje i nadomještanje uporabe opasnih i štetnih tvari,
- održivo korištenje prirodnih dobara, bez većeg oštećivanja i ugrožavanja okoliša,
- unapređenje stanja okoliša i osiguravanje zdravog okoliša.

Ciljevi se postižu primjenom načela zaštite okoliša i instrumenta zaštite okoliša propisanih ovim Zakonom i propisima donesenim na temelju ovoga Zakona.

Instrumenti zaštita okoliša (Članak 54. – 119.):

- Standardi kakvoće okoliša i tehnički standardi zaštite okoliša
- Strateška procjena utjecaja plana i programa na okoliš
- Procjena utjecaja zahvata na okoliš
- Utvrđivanje objedinjenih uvjeta zaštite okoliša za postrojenje
- Sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari
- Prostorni planovi kao instrument zaštite okoliša
- Prekogranični utjecaj plana i programa, zahvata i postrojenja na okoliš
- Mjere zaštite okoliša za zahvate za koje nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš

- Sustav okolišnog upravljanja

Zaštita okoliša (Članak 7.) temelji se na uvažavanju općeprihvaćenih načela zaštite okoliša, poštivanju načela međunarodnog prava zaštite okoliša, uvažavanju znanstvenih spoznaja.

Općeprihvaćena načela (Članak 8. – 18.) zaštite okoliša jesu:

- Načelo održivog razvitka
- Načelo predostrožnosti
- Načelo očuvanja vrijednosti prirodnih dobara, biološke raznolikosti i krajobraza
- Načelo zamjene i/ili nadomještaja
- Načelo otklanjanja i sanacije štete u okolišu na izvoru nastanka
 - Načelo cjelovitog pristupa
 - Načelo suradnje
 - Načelo onečišćivač plaća
 - Načelo pristupa informacijama i sudjelovanja javnosti
 - Načelo poticanja
 - Načelo prava na pristup pravosuđu

Održivi razvitak i zaštitu okoliša osiguravaju (Članak 33.):

- Hrvatski sabor,
- Vlada,
- ministarstva i druga nadležna tijela državne uprave,
- županije i Grad Zagreb,
- veliki gradovi, gradovi i općine,
- Agencija za zaštitu okoliša i Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,
- pravne osobe s javnim ovlastima,
- osobe ovlaštene za stručne poslove zaštite okoliša,
- pravne i fizičke osobe odgovorne za onečišćavanje okoliša sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima, te druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost,
- udruge civilnog društva koje djeluju na području zaštite okoliša, te
- građani kao pojedinci, njihove skupine, udruge i organizacije.

Pravna osoba ovlaštena (Članak 39.) za stručne poslove zaštite okoliša (Članak 39.) može obavljati poslove koji se odnose na:

- izradu studija o značajnom utjecaju plana ili programa na okoliš,
- izradu studija o utjecaju zahvata na okoliš uključujući i studiju prihvatljivosti planiranog zahvata za prirodu,
- izradu tehničko-tehnološkog rješenja za postrojenje vezano za objedinjene uvjete zaštite okoliša,
- izradu programa zaštite okoliša,
- izradu izvješća o stanju okoliša,
- izradu izvješća o sigurnosti,
- izradu elaborata o zaštiti okoliša koji se odnose na zahvate za koje nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš,
- izradu odnosno provjeru (reviziju) posebnih elaborata, proračuna, i projekcija za potrebe sastavnica okoliša,
- procjenu šteta nastalih u okolišu i
- praćenje stanja iz područja zaštite okoliša,
- obavljanje stručnih poslova za potrebe Registra onečišćavanja okoliša.

Fizičke osobe koje u svojstvu radnika kod ovlaštenika obavljaju poslove iz područja zaštite okoliša (Članak 40.) dužne su položiti stručni ispit za obavljanje poslova iz područja zaštite okoliša.

Dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša su (Članak 43.):

- Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske,
- Plan zaštite okoliša Republike Hrvatske,
- Program zaštite okoliša,
- Izvješće o stanju okoliša.

Elementi opće politike zaštite okoliša (Članak 175. – 179.):

- Znak zaštite okoliša
- Priznanja i nagrade
- Obveze proizvođača vezano za označavanje proizvoda i ambalaže, zaštita potrošača

- Odgoj i obrazovanje za zaštitu i održivi razvitak
- Ekonomski poticaji

Za poticanje učinkovitijeg upravljanja za okoliš i informiranje javnosti o utjecajima pojedinih djelatnosti na okoliš, ovim Zakonom (Članak 117.) omogućava se pravnim i fizičkim osobama i njihovim dijelovima, uključenje u sustav Europske unije za ekološko upravljanje (EMAS).

Sredstva za financiranje zaštite okoliša (Članak 174.) osiguravaju se u državnom proračunu, proračunima jedinice lokalne samouprave i jedinice područne (regionalne) samouprave, Fondu za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost, te iz drugih izvora prema odredbama ovoga Zakona. Sredstva za financiranje zaštite okoliša mogu se osigurati i iz privatnih izvora kroz sustav koncesija, javnog privatnog partnerstva i drugih odgovarajućih modela takvog financiranja sukladno posebnim propisima. Programi zaštite okoliša mogu se financirati i sredstvima kao što su: donacije, krediti, sredstva međunarodne pomoći, sredstva stranih ulaganja namijenjenih za zaštitu okoliša i druga sredstva propisana posebnim zakonom, te sredstva iz instrumenata, programa i fondova Europske unije, Ujedinjenih naroda i međunarodnih organizacija. Sredstva za financiranje zaštite okoliša koriste se za očuvanje, zaštitu i unapređivanje stanja okoliša, u skladu sa strategijama i programima.

Nadzor u zaštiti okoliša je uređen kroz Upravni nadzor i Inspekcijski nadzor. Upravni nadzor (Članak 180.) nad provedbom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona obavlja Ministarstvo. Upravni nadzor nad zakonitošću rada i općih akata Agencije i referentnih centara u dijelu poslova za koje su ovlašteni odlukom Vlade obavlja Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Inspekcijski nadzor (Članak 182.) nad primjenom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona provode državni službenici Ministarstva, Uprave za inspekcijske poslove raspoređeni na radna mjesta s ovlastima obavljanja inspekcijskog nadzora zaštite okoliša u Ministarstvu i područnim jedinicama Ministarstva u sjedištima i izvan sjedišta županija, odnosno u sjedištu Grada Zagreba, ako ovim Zakonom nije drukčije određeno. Inspekcijski nadzor u području okoliša provode i druge inspekcije nadležne prema posebnim propisima za nadzor pojedinih sastavnica okoliša i zaštite od utjecaja opterećenja na okoliš, na način kako je to ovim Zakonom određeno.

3.2. Institucionalni okvir za zaštitu okoliša

Na općoj razini, politika okoliša je padala pod odgovornost dvaju ministarstava: prvo i središnje državno tijelo koje je bilo odgovorno za zaštitu okoliša je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, koje se bavilo zaštitom okoliša i gospodarenjem otpadom, kao i zaštitom zraka, klime, ozonskog omotača, mora, obalnog pojasa i tla; i drugo Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, koje se bavilo gospodarenjem vodama, regulacijom vodotoka, zaštitom od negativnih učinaka vode, iskorištavanjem vodnog dobra, zaštitom vode i mora od onečišćenja s kopna, te inspekcijom. Ostala tijela koja su se bavila zaštitom okoliša uključuju Ministarstvo kulture, Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Državnu upravu za zaštitu i spašavanje, Državni hidrometeorološki zavod, Državni zavod za zaštitu prirode, Agenciju za zaštitu okoliša čiji je zadatak bio prikupljanje i pružanje podataka o zaštiti okoliša, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost te Hrvatske vode-agenciju za upravljanje vodama. Ministarstva su obavljala administrativne poslove, koordinirala strateške dokumente, sudjelovala u procesu EU integracija i promicala edukaciju o okolišu kao i istraživanja vezana uz zaštitu okoliša (Operativni program za okoliš 2007. – 2009., 2007.).

3.3. Europska unija u odnosu na Hrvatsku

U 2001. godini potpisan je Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju i bio je temelj odnosa između Hrvatske i EU-a, a koji je stupio na snagu 2005. godine, te je predstavljao pravni okvir za politički dijalog, regionalnu suradnju, gospodarske odnose i financijsku pomoć. Sporazum navodi da se mnoga ekološki osjetljiva područja uništavaju zbog neprimjerenog razvoja ili nedovoljne zaštite te da civilno društvo do tada nije imalo značajan utjecaj na zaštitu okoliša. U razdoblju od 2001. do 2007., hrvatske vlasti su povećale izdatke za zaštitu okoliša i ojačale suradnju s civilnim društvom kako bi se riješili ti problemi, a također se i međunarodna suradnja poboljšala (Operativni program za okoliš 2007. – 2009., 2007.).

Nadalje, od 2003. godine, Republika Hrvatska priprema Nacionalni program za pridruživanje Europskoj uniji na godišnjoj razini, u skladu sa Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju. Počevši od 2004., Nacionalni program sadržava detaljan plan za prenošenje europskog pravnog sustava i institucionalnog okvira za poglavlje o okolišu, ne zakonodavne i administrativne mjere te izdvajanja iz proračuna za njihovu provedbu. Poglavlje o okolišu u Nacionalnom programu za pridruživanje Europskoj uniji za 2007. godinu je Vlada RH u siječnju 2007. godine usvojila (Operativni program za okoliš 2007. – 2009., 2007.).

Hrvatska je izradila nekoliko Pretpristupnih ekonomskih programa u razdoblju od 2005. do 2009. godine s ciljem utvrđivanja gospodarske politike i reformi potrebnih za pristup Europskoj uniji. Ti programi sadrže definiciju srednjoročne ekonomske politike, prioriteta i strukturnih reformi. Poglavlje o okolišu uključuje zakonske i "ne-zakonske" mjere koje su bile provedene i koje su utjecale na državni proračun. Hrvatska je također pripremila Okvir za usklađenost strategija koji uključuje zaštitu i unaprjeđenje prirodnog i živog okoliša Hrvatske i okolišni potencijal kao ključne elemente za budući razvoj. Ti ciljevi bi se trebali ostvariti putem aktivnosti koje podupiru Instrument pretpristupne pomoći, a koji su bili u skladu s nacionalnim ciljevima i prioritetima. To je trebalo odražavati strateško usmjerenje utvrđeno u Pristupnom partnerstvu, Nacionalnoj strategiji zaštite okoliša i Nacionalnom planu djelovanja za okoliš, a obuhvaćeno je u komponentama III i IV Instrumenta pretpristupne pomoći (Operativni program za okoliš 2007. – 2009., 2007.).

Ova inicijativa je bila u skladu s dugoročnim planskim dokumentom Europske komisije, poznatim kao Višegodišnji indikativni planski dokument, koji se sastoji od trogodišnjih planova, a usklađen je s Operativnim programom za zaštitu okoliša. Cilj komponenti III i IV je bio pružiti pomoć Hrvatskoj u razvoju politika i pripremama za provedbu i upravljanje Kohezijskom politikom EU, s posebnim naglaskom na Europski regionalni fond za razvoj, Kohezijski fond i Europski socijalni fond. Prioriteti pretpristupne pomoći su uključivali ulaganja u zaštitu okoliša u skladu s europskim propisima te potporu proizvodnom sektoru, posebno malim i srednjim poduzećima, te stvaranju ljudskog kapitala. Glavni izazovi u zaštiti okoliša uključivali su poboljšanje pouzdanosti vodoopskrbnih sustava, osiguravanje adekvatne obrade otpadnih voda u skladu s EU standardima, poboljšanje gospodarenja otpadom kako bi se izbjegao štetan utjecaj na okoliš, te dugoročno sprječavanje onečišćenja zraka koje bi moglo nastati zbog povećanja obujma prometa i procesa sagorijevanja (Operativni program za okoliš 2007. – 2009., 2007.).

4. Okolišna politika nakon ulaska Hrvatske u Europsku uniju

Hrvatska je članicom Europske unije službeno postala 1. srpnja 2013.

Zakoni koji su od tada do danas bili na snazi su: Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13) na snazi od 6. srpnja 2013. do 24. srpnja 2015., Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15) na snazi od 25. srpnja 2015. do 14. veljače 2018., Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18) na snazi od 15. veljače do 31. prosinca 2018. i Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) na snazi od 1. siječnja 2019 do danas.

4.1. Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18)

Ispod opisani Zakon o zaštiti okoliša je na snazi od 1. siječnja 2019. do danas, a uspoređen je sa Zakonom o zaštiti okoliša koji je na snazi bio od 2007. do 2013. godine.

Ovim Zakonom (Članak 2.) se prenose prava Europske unije u pravni poredak Republike Hrvatske kroz direktive, utvrđuje okvir za provedbu akata Europske unije i ovaj Zakon sadržava odredbe koje su u skladu sa aktom Programa Ujedinjenih naroda za okoliš.

Prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) Članak 3., zaštitom okoliša osigurava se cjelovito očuvanje kakvoće okoliša, očuvanje bioraznolikosti i krajobrazne raznolikosti te georaznolikosti, racionalno korištenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za okoliš, kao osnovni uvjet zdravog života i temelj koncepta održivog razvitka. Okoliš je dobro od interesa za Republiku Hrvatsku i ima njezinu osobitu zaštitu. Zahvatima u okoliš smije se utjecati na kakvoću življenja, zdravlje ljudi, biljni i životinjski svijet u okvirima održivog razvitka. Cjelovito upravljanje zaštitom okoliša provodi se na način da se ostvari održivi razvitak sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima.

U usporedbi sa Zakonom o zaštiti okoliša koji je objavljen 2007. godine ovaj Zakon sadrži puno više pojmova i koji se koriste u provedbi ovog Zakona (Članak 4.). Neki od dodatnih pojmova koji se koriste u provedbi ovog Zakona su ekološka mreža Natura 2000, izbjegnuta nesreća, kompenzacijski uvjeti, okolišna dozvola, strategija, plan i program i mnogi drugi.

Kod ciljeva i načela ovog Zakona nije došlo do značajnih promjena u odnosu na Zakon iz 2007. godine. Promijene su uglavnom dopuna Načela cjelovitog pristupa ili samo ispravci gramatičkog tipa kod ostalih načela.

Održivi razvitak i zaštitu okoliša unutar svoga Ustavom utvrđenoga djelokruga osiguravaju (Članak 34.):

- Hrvatski sabor,
- Vlada,
- ministarstva i druga nadležna tijela državne uprave,
- županije i Grad Zagreb,
- veliki gradovi, gradovi i općine,
- Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost,
- pravne osobe s javnim ovlastima,
- osobe ovlaštene za stručne poslove zaštite okoliša,
- pravne i fizičke osobe odgovorne za onečišćavanje okoliša sukladno ovom Zakonu i posebnim propisima, te druge pravne i fizičke osobe koje obavljaju gospodarsku djelatnost,
- udruge civilnog društva koje djeluju na području zaštite okoliša, te
- građani kao pojedinci, njihove skupine, udruge i organizacije.

Djelovanje ministarstva se značajno proširilo, a Agencija za zaštitu okoliša više nema funkcije (Članak 73.).

Popis poslova koje mogu obavljati pravne osobe ovlaštene za stručne poslove u zaštiti okoliša znatno je proširen i podijeljen u osam grupa. Dodatno u Zakonu je da za razliku od Zakona iz 2007. u kojem je svaka fizička osoba morala polagati samo stručni ispit sada uz to mora i predati zahtjev za izdavanje suglasnosti koju izdaje Ministarstvo (Članak 41. – 46.).

Temeljni dokumenti održivog razvitka i zaštite okoliša su (Članak 50.):

- Strategija održivog razvitka Republike Hrvatske
- Plan zaštite okoliša Republike Hrvatske
- Program zaštite okoliša
- Izvješće o stanju okoliša.

Odgovornost za štetu u okolišu se u Zakonu (Članak 173. – 208.) značajno promijenila i proširila. Primjetno je da se u aktivnom Zakonu pridodaje puno više brige oko mogućnosti štete u okolišu. Ako se štete dogode bitno je da se preuzme odgovornost za zaštitu okoliša i na kraju da te štete budu pravilno otklonjene.

Financiranje zaštite okoliša (Članak 209.) je ostalo nepromijenjeno u odnosu na Zakon o zaštiti okoliša iz 2007. godine.

Instrumenti zaštite okoliša (Članak 61. – 140.):

- Standardi kakvoće okoliša i tehnički standardi zaštite okoliša
- Strateška procjena utjecaja strategije, plana i programa na okoliš
- Procjena utjecaja zahvata na okoliš
- Okolišna dozvola
- Sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari
- Prostorni planovi kao instrument zaštite okoliša
- Prekogrančni utjecaj strategije, plana i programa, zahvata i postrojenja na okoliš
- Mjere zaštite okoliša za zahvate za koje nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš

Standardi kakvoće okoliša i tehnički standardi zaštite okoliša (Članak 61.) koji sadrže granične vrijednosti pokazatelja za pojedine sastavnice okoliša i za osobito vrijedne, osjetljive ili ugrožene područne cjeline određuju se zakonom što je vrijedilo za Zakon o zaštiti okoliša (NN 110/07). Ono što je dodatno u zakonu koji je trenutno na snazi (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) je ako nisu određeni zakonom propisuje ih uredbom Vlada, odnosno ministar nadležan za pojedinu sastavnicu okoliša pravilnikom. Standardi kakvoće okoliša za pojedinu lokaciju, mogu se odrediti u postupku procjene utjecaja zahvata na okoliš, odnosno u postupku izdavanja okolišne dozvole za postojeće postrojenje.

Strateška procjena utjecaja strategije, plana i programa na okoliš (Članak 62. – 75.) sadrži šest dijelova, a to su: obveza provedbe strateške procjene; postupak ocjene o potrebi strateške procjene; strategije, planovi i programi koji ne podliježu strateškoj procjeni; nadležnost za provedbu strateške procjene i ocjene o potrebi strateške procjene; način provedbe strateške procjene; sredstva za stratešku procjenu i ocjenu o potrebi strateške procjene. Obveze provedbe strateške procjene su se prema Zakonu o zaštiti okoliša (NN 110/07) provodile za plan i program koji se donosi na državnoj i područnoj (regionalnoj) razini iz područja: poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, energetike, industrije, rudarstva, prometa, telekomunikacija, turizma, gospodarenja otpadom i gospodarenja vodama te za prostorni plan županije i Prostorni plan Grada Zagreba. Prema Zakonu o zaštiti okoliša koji je trenutno aktivan (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) strateška procjena se obvezno provodi za strategije, planove i programe koje uključuju i one čija se provedba financira iz sredstava Europske unije, a koji se donose na državnoj, područnoj (regionalnoj) te na lokalnoj razini, iz područja: poljoprivrede, šumarstva, ribarstva, energetike, industrije, rudarstva, prometa, elektroničkih komunikacija, turizma,

prostornog planiranja, regionalnog razvoja, gospodarenja otpadom i vodnog gospodarstva kada daju okvir za zahvate koji podliježu ocjeni o potrebi procjene utjecaja na okoliš, odnosno procjeni utjecaja na okoliš te za strategije, planove i programe za koje se prema posebnom propisu iz područja zaštite prirode utvrdi da mogu imati značajan negativan utjecaj na ekološku mrežu. Postupak ocjene provodi se za sve strategije, planove i programe koji daju okvir za zahvate koji podliježu procjeni utjecaja na okoliš odnosno ocjeni o potrebi procjene utjecaja na okoliš u oba zakona. Nadalje, strategije, planovi i programi koji ne podliježu strateškoj procjeni u oba zakona su: strategije, planovi i programi koji služe isključivo za potrebe nacionalne obrane i/ili civilne zaštite, odnosno oni koji se primjenjuju u nuždi te vanjski planovi zaštite i spašavanja kao i financijske i proračunske strategije, planovi i programi. Nadležnost za provedbu strateške procjene i ocjene o potrebi strateške procjene u Zakonu o zaštiti okoliša (NN 110/07) provodilo je Ministarstvo, odnosno ministarstvo nadležno za područje za koje se plan ili program donosi dok je stratešku procjenu za plan i program na područnoj (regionalnoj) razini provodilo nadležno upravno tijelo u županiji odnosno u Gradu Zagrebu, u suradnji sa nadležnim upravnim odjelom u županiji odnosno Gradu Zagrebu, ovisno o području za koji se plan ili program donosi. U zakonu koji je trenutno na snazi (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) nadležnost za provedbu strateške procjene i ocjene o potrebi strateške procjene provodi nadležno tijelo za područje za koje se strategija, plan ili program donosi, u suradnji s Ministarstvom tako da je prije procjene obvezno mišljenje ministarstva kao i nadležnog upravnog tijela za zaštitu okoliša u županiji. Način provedbe strateške procjene je gramatički preoblikovan, ali nepromijenjen. Prije stavljanja u proceduru donošenja pri utvrđivanju konačnog prijedloga strategije, plana ili programa tijelo nadležno za provedbu strateške procjene obvezno je uzeti u obzir rezultate strateške procjene, mišljenja tijela i/ili osoba određenih posebnim propisom, razmotriti primjedbe, prijedloge i mišljenja javnosti i rezultate prekograničnih konzultacija ako su bile obvezne sukladno ovom Zakonu, koji su dani na nacrt prijedloga strategije, plana i programa, mišljenje savjetodavnog stručnog povjerenstva i mišljenje Ministarstva, odnosno nadležnog upravnog tijela za zaštitu okoliša u županiji. U oba Zakona o zaštiti okoliša (NN 110/07) i (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) sredstva za stratešku procjenu i ocjenu o potrebi strateške procjene, kada se ti postupci provode za strategiju, plan i program koji se donose na državnoj razini, osiguravaju se iz sredstava državnog proračuna i iz drugih izvora u skladu sa zakonom, a kada se ti postupci provode za strategiju, plan i program na područnoj (regionalnoj) i lokalnoj razini, osiguravaju se iz proračuna jedinica područne (regionalne), odnosno lokalne samouprave i iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Kod procjene utjecaja zahvata na okoliš (Članak 76. – 94.) dolazi do promijene stavke stavka procjena utjecaja zahvata na okoliš koja prestaje važiti, a na snagu stupa ocjena prihvatljivosti zahvata na ekološku mrežu.

Četvrti instrument je okolišna dozvola (Članak 95. – 119.) koja se u Zakonu o zaštiti okoliša iz 2007. godine nazivala utvrđivanje objedinjenih uvjeta zaštite okoliša za postrojenje. Instrument okolišna dozvola se u odnosu na instrument iz Zakona o zaštiti okoliša (NN 110/07) iz 2007. godine proširio. Okolišna dozvola (Članak 95.) izdaje se s ciljem cjelovite zaštite okoliša putem integriranog sprječavanja i kontrole onečišćenja, osiguravajući visoku razinu zaštite okoliša i uvjete za sprječavanje značajnog onečišćenja okoliša zbog industrijskih aktivnosti. Zakonom o zaštiti okoliša (NN 110/07) gdje nisu bile okolišne dozvole se podnosio zahtjev za utvrđivanje i način utvrđivanja objedinjenih uvjeta zaštite okoliša za nova i za postojeća postrojenja. Proširena je nadležnost koja se bavi ishodom okolišnih dozvola te je sam proces dobivanja okolišnih dozvola puno složeniji u odnosu na zahtjev koji se prije podnosio.

Instrument sprječavanje velikih nesreća koje uključuju opasne tvari (Članak 120. – 132.) odredbe ovoga Zakona (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) o sprječavanju velikih nesreća uključuju opasne tvari koje se odnose na područja postrojenja u kojima ili putem kojih se, obavljanjem djelatnosti operatera, opasne tvari: proizvode; prerađuju; skladište; nastaju kao nusproizvod u proizvodnji proizvoda; koriste kao sirovine u proizvodnji, odnosno tehnološkom procesu; transportiraju unutar područja postrojenja i/ili odlažu u svrhu proizvodnog procesa; odnosno mogu nastati prilikom velike nesreće. Kada je operater utvrdio moguću prisutnost štetne tvari u oba zakona dužan je sastaviti pisani dokument kojim će utvrditi svoju Politiku sprječavanja velikih nesreća te osigurati primjerenu provedbu te politike. Operater je dužan prije postupanja prema toj politici obavijestiti Ministarstvo slanjem tog pisanog dokumenta. Instrument je proširen u području izuzeća kao na primjer u Zakonu o zaštiti okoliša (NN 110/07) izuzeća su opasnosti od ionizirajućeg zračenja, odlagališta otpada dok su u Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) to opasnosti od ionizirajućeg zračenja koje potječu iz tvari i odlagališta otpada, uključujući podzemno skladištenje otpada.

Ciljevi sprječavanja onečišćavanja okoliša i ograničavanja posljedica onečišćenja uzimaju se u obzir pri izradi prostornih planova i pri donošenju odluka u skladu s propisom kojim se uređuje prostorno uređenje, posebno prilikom određivanja lokacija za nova postrojenja odnosno područja postrojenja, utvrđivanja promjena nastalih na postojećim postrojenjima i planiranja novih građevina kao što su prometnice, javne površine i stambena područja kod prostornih

planova kao instrumenta zaštite okoliša (Članak 133.) u oba uspoređena zakona ostaju nepromijenjeni.

Kod instrumenta prekogranični utjecaj strategije, plana i programa, zahvata i postrojenja na okoliš (Članak 134. – 139.) nema znatnih promjena. Kod obavješćavanja druge države o radu postrojenja u Zakonu o zaštiti okoliša (NN 110/07) (Članak 113.) ako Ministarstvo procijeni da bi emisije iz postrojenja mogle znatnije utjecati na okoliš u drugoj državi ili ako druga država to zahtijeva, istovremeno s provedbom postupka sudjelovanja javnosti u postupku utvrđivanja objedinjenih uvjeta zaštite okoliša za to postrojenje, Ministarstvo dostavlja nadležnom tijelu te države obavijest o zahtjevu tvrtke za utvrđivanje objedinjenih uvjeta zaštite okoliša. Dok u Zakonu o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18) (Članak 137.) ako Ministarstvo procijeni da bi emisije iz postrojenja mogle znatnije utjecati na okoliš u drugoj državi ili ako druga država to zahtijeva, istovremeno s provedbom postupka sudjelovanja javnosti u postupku ishoda okolišne dozvole za to postrojenje, Ministarstvo dostavlja nadležnom tijelu te države obavijest o zahtjevu operatora za ishoda okolišne dozvole za postrojenje, odnosno za značajnu izmjenu u postrojenju koje ima okolišnu dozvolu. Obavijest sadrži sažeti opis zahtjeva operatora, informaciju o postupku koji se provodi s tim u vezi, rok u kojem druga država treba obavijestiti Ministarstvo o namjeri sudjelovanja u postupku okolišne dozvole. Obavijest o zahtjevu Ministarstvo će dostaviti i na zahtjev druge države. Ova obavijest se dostavlja najkasnije nakon što se o primitku zahtjeva informira javnost države.

Instrument mjere zaštite okoliša za zahvate za koje nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš (Članak 140.) je nepromijenjen u odnosu na pretodni. U oba zakona mjere zaštite okoliša za zahvate nije propisana obveza procjene utjecaja na okoliš, a za koje je, radi ispunjenja ugovornih obveza preuzetih međunarodnim ugovorima i sporazumima i radi provedbe postupaka prema posebnim zakonima i propisima, te u drugim slučajevima potrebno utvrditi prihvatljivost zahvata s obzirom na utjecaj na okoliš, određuju se elaboratom zaštite okoliša.

Insent sustav okolišnog upravljanja iz Zakona o zaštiti okoliša (NN 110/07) je izbrisan.

Elementi opće politike zaštite okoliša su (Članak 210. – 211.):

- Sustav za ekološko upravljanje i neovisno ocjenjivanje (EMAS)
- Znak zaštite okoliša
- Priznanja i nagrade
- Obveze proizvođača vezano za označavanje proizvoda i ambalaže, zaštita potrošača
- Odgoj i obrazovanje za zaštitu okoliša i održivi razvitak

- Ekonomski poticaji

Elementi politike zaštite okoliša koji je dodan u odnosu na Zakon o zaštiti okoliša iz 2007. godine je sustav za ekološko upravljanje i neovisno ocjenjivanje (EMAS) (Članak 210.). EMAS (eng. Eco-Management and Audit Scheme) je sustav ekološkog upravljanja i neovisnog ocjenjivanja namijenjen svim pravnim osobama i fizičkim osobama-obrtnicima, odnosno svim javnim i privatnim organizacijama koje obavljaju određenu gospodarsku ili uslužnu djelatnost s određenim utjecajem na okoliš kako bi ocijenile utjecaj svoje djelatnosti na okoliš i unaprijedile je. Program EMAS razvila je Europska komisija kao bi potaknula organizacije da primijene visoke standarde zaštite okoliša i da stalno mjere i kontroliraju svoj utjecaj na okoliš i klimu.

Nadzor u zaštiti okoliša je uređen kroz Upravni nadzor i Inspekcijski nadzor. Prema ovom Zakonu (Članak 222.) Upravni nadzor provodi Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja, a u Zakonu iz 2007. (Članak 180., NN 110/07) Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva. Inspekcijski nadzor se u odnosu na Upravni značajno promijenio. Prema ovom Zakonu (Članak 224.) Inspekcijski nadzor nad primjenom ovoga Zakona i propisa donesenih na temelju ovoga Zakona obavljaju inspektori zaštite okoliša. Inspekcijski nadzor u području okoliša provode i druge inspekcije nadležne prema posebnim propisima za nadzor pojedinih sastavnica okoliša i zaštite od utjecaja opterećenja na okoliš. Zajednički inspekcijski nadzor inspekcije zaštite okoliša, te inspekcija nadležnih prema posebnim propisima za nadzor pojedinih sastavnica okoliša i zaštite od utjecaja opterećenja na okoliš provodi se u koordiniranom inspekcijskom nadzoru na način kako je to određeno ovim Zakonom. Koordinirani inspekcijski nadzor obuhvaća sve aktivnosti, uključujući i posjete lokaciji, praćenje emisija i provjeravanje internih izvješća i prateće dokumentacije, ovjeru samopraćenja, provjeravanje tehnika koje se koriste i prikladnosti upravljanja okolišem postrojenja, koje poduzima nadležno tijelo ili se poduzimaju u njegovo ime, kako bi se provjerila i unaprijedila sukladnost postrojenja s uvjetima njihovih dozvola i kako bi se, prema potrebi, pratio njihov učinak na okoliš. Nadzor proizvođača, odnosno osobe koja stavlja proizvod na tržište vezano za označavanje proizvoda i ambalaže te zaštite potrošača iz članka 219. ovoga Zakona obavlja tržišni inspektor.

4.2. Institucionalni okvir

Hrvatska agencija za okoliš i prirodu je neovisna javna institucija koja je osnovana 2015. godine prema uredbi Vlade Republike Hrvatske. Njena svrha je prikupljanje i objedinjavanje podataka i informacija o okolišu i prirodi radi praćenja i osiguravanja provedbe politike zaštite okoliša i prirode, promicanja održivog razvoja te obavljanja stručnih zadataka povezanih s zaštitom okoliša i prirode. Kao rezultat, Agencija za zaštitu okoliša i Državni zavod za zaštitu prirode prestali su s radom, a Hrvatska agencija za okoliš i prirodu je preuzela njihove funkcije kao pravni nasljednik (Hrvatska agencija za okoliš i prirodu, 2018.).

Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti je centralno mjesto za prikupljanje i ulaganje izvanproračunskih sredstava u programe i projekte koji se odnose na zaštitu okoliša i prirode, energetske učinkovitosti i korištenje obnovljivih izvora energije. Djelatnost fonda obuhvaća financiranje, pripremu, provedbu i razvoj programa, projekata i sličnih aktivnosti u području očuvanja okoliša, korištenja obnovljivih izvora energije, promociju ciljeva zaštite okoliša, očuvanja prirodnih zajednica te racionalnog korištenja prirodnih resursa i energije kao temeljnih uvjeta održivog razvoja, kao i osiguravanje prava građana na zdrav okoliš. Sredstva za financiranje djelatnosti Fonda osiguravaju se na temelju principa "onečišćivač plaća", putem naknada koje plaćaju obveznici plaćanja za zaštitu okoliša, kao i iz drugih izvora sukladno posebnim propisima. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti ima ključnu ulogu u prikupljanju i ulaganju izvanproračunskih sredstava u programe i projekte zaštite okoliša i prirode, energetske učinkovitosti te korištenja obnovljivih izvora energije. Fond se bavi financiranjem, pripremom, provedbom i razvojem programa i projekata vezanih uz očuvanje, zaštitu i poboljšanje okoliša, energetske učinkovitosti i korištenje izvora energije. Sredstva Fonda koriste se za financiranje različitih aspekata zaštite okoliša i energetske učinkovitosti, uključujući poboljšanje kvalitete zraka, tla i vode, ublažavanje klimatskih promjena, zaštitu ozonskog omotača, sanaciju odlagališta otpada, smanjenje otpada, zaštitu biološke raznolikosti i krajobrazne raznolikosti, implementaciju nacionalnih energetskih programa, poticanje čistijeg prijevoza te ostale aktivnosti Fonda (Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitosti).

Danas Hrvatska agencija za okoliš i prirodu posluje unutar Ministarstva gospodarstva i održivog razvoja kao Zavod za zaštitu okoliša (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja).

Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja ima odgovornost za određivanje strateških smjerova i razvoj programa i planova koji promoviraju održivi razvoj društva. Njihov fokus je na zelenom i kružnom gospodarstvu s ciljem transformacije u pravedno i prosperitetno društvo koje ima resursno učinkovito i konkurentno gospodarstvo. Također, Ministarstvo ima zadaću

osigurati klimatsku neutralnost te očuvanje i održivo korištenje prirodnih resursa (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja).

Njihov djelokrug obuhvaća niz aktivnosti. To uključuje poticanje razvoja i unapređenje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva, primjenu mjera i instrumenata gospodarske politike, podršku mikro, malim i srednjim poduzetnicima, vođenje industrijske politike i promicanje inovacija i novih tehnologija. Također, Ministarstvo se bavi upravljanjem jamstvenim fondom za unapređenje industrije, primjenom prava intelektualnog i industrijskog vlasništva, poticanjem stvaralaštva u industriji i trgovini, rudarstvom te strategijom olakšavanja ulaganja i izvoza (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja).

Ministarstvo ima nadležnost u području zaštite i očuvanja okoliša i prirode u skladu s politikom održivog razvoja Republike Hrvatske. Oni se bave gospodarenjem otpadom, procjenom utjecaja na okoliš, ublažavanjem klimatskih promjena i prilagodbom istima, upravljanjem vodama te poslovima iz područja energetike. Ministarstvo je također zaduženo za sudjelovanje Republike Hrvatske u radu tijela Europske unije u područjima iz njegove nadležnosti (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja).

Ministarstvo obavlja administrativne i druge poslove povezane s razvojem, unapređenjem i koordinacijom sustava javnih nabava te razvojem sustava koncesija i javno-privatnog partnerstva. Nadalje, Ministarstvo provodi nadzor i nadzire stručni rad nekoliko institucija u svojoj nadležnosti, uključujući Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost, Državni hidrometeorološki zavod, Hrvatske vode, Agenciju za ugljikovodike, Nacionalne parkove i parkove prirode, Hrvatsku akreditacijsku agenciju, Hrvatski zavod za norme, Hrvatsku agenciju za malo gospodarstvo, inovacije i investicije te Državni zavod za mjeriteljstvo (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja).

Kao koordinator održivog razvoja na nacionalnoj razini, Ministarstvo je odgovorno za implementaciju Nacionalne strategije održivog razvoja i suradnju u okviru multilateralnih okolišnih sporazuma i globalnih pitanja održivog razvoja na međunarodnoj razini. Ministarstvo također sudjeluje u radu tijela Europske unije u područjima koja su u njegovoj nadležnosti. Ministarstvo također obavlja i druge poslove koji su mu dodijeljeni posebnim zakonom (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja).

4.2.1. Zavod za zaštitu okoliša

Zavod se bavi stručnim i analitičkim poslovima u području zaštite prirode i okoliša. On prikuplja podatke i informacije o različitim aspektima okoliša i pritiscima na okoliš i prirodu.

Također, razvija informacijske sustave za praćenje stanja okoliša i prirode, te provodi analize, priprema izvještaje i stručna mišljenja o stanju okoliša i prirode, uključujući očuvanje prirode i održivo korištenje prirodnih resursa, posebno u zaštićenim područjima i područjima ekološke mreže (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Zavod za zaštitu okoliša i prirode.).

U okviru svojih aktivnosti, Zavod se bavi procjenjivanjem ugroženosti bioraznolikosti, što uključuje izradu crvenog popisa ugroženih divljih vrsta. Također, razvija metodologije i protokole za praćenje stanja bioraznolikosti i georaznolikosti te testira mjere za njihovo očuvanje. Zavod se također bavi procjenom utjecaja, kontrolom širenja i uklanjanjem stranih vrsta, procjenom utjecaja ponovnog uvođenja i repopulacije divljih vrsta, te ocjenom prihvatljivosti za ekološku mrežu i prekogranični promet i trgovinu divljim vrstama. On također sudjeluje u definiranju ciljeva i mjera za očuvanje divljih vrsta te izrađuje prijedloge upravljačkih dokumenata za divlje vrste. Također pruža stručne podloge za prostorne planove posebnih obilježja nacionalnih parkova i parkova prirode (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Zavod za zaštitu okoliša i prirode).

Zavod također radi na razvoju kapaciteta sektora zaštite prirode kroz obuku zaposlenika. Organizira edukacije za sudionike u području okoliša i prirode, kao i edukativne aktivnosti za podizanje svijesti i senzibiliziranje javnosti o pitanjima zaštite okoliša i prirode te održivom korištenju prirodnih resursa (Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Zavod za zaštitu okoliša i prirode).

5. Razvoj okolišne politike Europske unije

5.1. Početci razvoja politike zaštite okoliša u Europi

Počeci razvoja politike zaštite okoliša u Europi se vežu za sastanak Europskog vijeća koji je održan u Parizu 1972. na kojem su čelnici država ili vlada (nakon prve konferencije UN-a o okolišu) izrazili potrebu za politikom zaštite okoliša na razini zajednice koja prati gospodarski razvoj te zatražili pokretanje programa djelovanja. Jedinstvenim europskim aktom iz 1987. uveden je novi naslov „Okoliš”, koji je bio prva pravna osnova za politiku zaštite okoliša s ciljem očuvanja kvalitete okoliša, zaštite ljudskog zdravlja i osiguranja racionalnog korištenja prirodnih resursa. Kasnijim revizijama Ugovora učvršćena je predanost Zajednice zaštititi okoliša i uloga Europskog parlamenta u njezinom razvoju. Ugovorom iz Maastrichta (1993.) okoliš je postao službeno područje politike EU-a, uveden je postupak suodlučivanja te je sustav glasovanja kvalificiranom većinom u Vijeću postao opće pravilo. Ugovorom iz Amsterdama (1999.) uvedena je obveza prema kojoj zaštita okoliša mora postati sastavnim dijelom svih sektorskih politika EU-a u svrhu promicanja održivog razvoja. „Borba protiv klimatskih promjena” postala je poseban cilj Ugovora iz Lisabona (2009.), baš kao i održivi razvoj u odnosima s trećim zemljama. Ugovorom iz Lisabona Uniji je ujedno dodijeljena pravna osobnost, što joj omogućuje sklapanje međunarodnih ugovora (Informativni članci o Europskoj uniji).

5.2. Opća načela politike zaštite okoliša u Europskoj uniji danas

Europska politika zaštite okoliša temelji se na načelima opreznosti, preventivnog djelovanja i uklanjanja onečišćenja na izvoru, kao i na načelu "onečišćivač plaća". Načelo opreznosti koristi se kao alat za upravljanje rizicima kada postoji znanstvena nesigurnost o mogućem štetnom utjecaju određene aktivnosti ili politike na ljudsko zdravlje i okoliš. Ako postoji sumnja u potencijalno štetne učinke proizvoda ili aktivnosti, mogu se poduzeti mjere kao što su zabrana distribucije ili povlačenje proizvoda s tržišta nakon objektivne znanstvene procjene. Takve mjere trebaju biti ne diskriminirajuće, razmjerne i moraju se revidirati kako budu dostupni novi znanstveni podaci (Informativni članci o Europskoj uniji).

Načelo "onečišćivač plaća" sastavni je dio Direktive o odgovornosti za okoliš, koja ima za cilj spriječiti ili otkloniti štetu u okolišu prouzrokovanu zaštićenim vrstama, prirodnim staništima, vodom i tlom. Gospodarski subjekti koji se bave određenim profesionalnim djelatnostima, poput prijevoza opasnih tvari ili ispuštanja u vode, dužni su poduzeti preventivne mjere u

slučaju neposredne prijetnje okolišu. Ako već dođe do štete, obvezni su poduzeti odgovarajuće mjere za ispravljanje štete i snositi troškove. Područje primjene ove Direktive proširilo se kako bi obuhvatilo gospodarenje otpadom, vađenje minerala, upravljanje mjestima geološkog skladištenja te sigurnost obalnih naftnih i plinskih djelatnosti (Informativni članci o Europskoj uniji)

Uključivanje zahtjeva za zaštitu okoliša u ostala područja politike Europske unije postalo je važan koncept od inicijative Europskog vijeća iz 1998. godine. U proteklim godinama ostvaren je značajan napredak u integraciji politike zaštite okoliša u energetska politiku, što se očituje kroz razvoj klimatskog i energetskog paketa Europske unije, kao i Plana za prijelaz na konkurentno gospodarstvo s niskim emisijama ugljika do 2050. godine.

U prosincu 2019. godine Europska komisija pokrenula je europski zeleni plan s ciljem usmjeravanja politika Europske unije kako bi Europa postala prvi klimatski neutralan kontinent na svijetu (Informativni članci o Europskoj uniji).

5.3. Institucionalni okvir

U EU su trenutno na snazi stotine direktiva, uredbi i odluka iz područja okolišne politike. Međutim, učinkovitost okolišne politike EU-a uvelike ovisi o tome kako se provodi na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini, a nedovoljna primjena i provedba i dalje predstavljaju značajan izazov. Nadzor ima ključnu ulogu u osiguravanju uspješnosti kako nadzora stanja okoliša, tako i nadzora provedbe prava EU-a u području okoliša (Informativni članci o Europskoj uniji).

S ciljem rješavanja problema velikih razlika u primjeni propisa među državama članicama, Europski parlament i Vijeće su 2001. godine usvojili minimalne standarde za inspekcije u području zaštite okoliša. Kako bi se unaprijedila provedba prava EU-a u području zaštite okoliša, države članice su dužne osigurati postojanje učinkovitih, proporcionalnih i odvraćajućih kaznenopravnih sankcija za najteže prekršaje u vezi s okolišem (Informativni članci o Europskoj uniji).

Mreža Europske unije za provedbu i izvršavanje prava u području okoliša (IMPEL) je međunarodna mreža tijela koja se bave pitanjima okoliša. Ova mreža okuplja tijela iz država članica EU-a, država pristupnica i kandidatkinja te Norveške. IMPEL je osnovan s ciljem poticanja provedbe zakonodavstva pružajući platformu za političke kreatore, inspektore u području okoliša i službenike tijela zaduženih za provedbu zakonodavstva. Ova platforma

omogućuje razmjenu ideja i najboljih praksi kako bi se osigurala bolja provedba zakona (Informativni članci o Europskoj uniji).

U Europskoj komisiji povjerenik je zadužen za pripremu i nadzor provedbe politike zaštite okoliša u EU. U svibnju 2016., Europska komisija je pokrenula pregled aktivnosti u području okoliša, koji je novi alat osmišljen kako bi pomogao u postizanju potpune provedbe zakonodavstva EU-a u području zaštite okoliša. Ovaj pregled aktivnosti nadopunjuje Program osiguravanja prikladnosti i učinkovitosti propisa (REFIT), koji se koristi za provjeru prikladnosti postojećeg zakonodavstva i pojednostavljenje, kako bi se smanjili troškovi. Cilj pregleda aktivnosti u području okoliša je praćenje i izvješćivanje u skladu s postojećim zakonodavstvom kako bi se pojednostavio proces i smanjili troškovi. Ovaj alat pomaže u osiguravanju punog poštivanja zakonodavstva EU-a u području zaštite okoliša i omogućuje bolje praćenje i izvještavanje o napretku (Informativni članci o Europskoj uniji).

Europski parlament ima važnu ulogu u oblikovanju okolišne politike. U okviru europskog zelenog plana, Europski parlament ima iznimno važnu ulogu u raspravama o prijedlozima koje je Europska komisija iznijela. Parlament ima zadatak pružiti odgovore na te prijedloge te utvrditi smjerove u kojima želi vidjeti dodatne ambicije i poduzimanje konkretnih akcija. Ovo uključuje donošenje odluka o daljnjim koracima i postavljanje visokih standarda za zaštitu okoliša u EU-u. Europski parlament ima ključnu ulogu u oblikovanju politika i donošenju odluka koje će promicati održivo djelovanje i unaprijediti zaštitu okoliša (Informativni članci o Europskoj uniji).

Na kraju, Europska agencija za okoliš koja je zadužena za pružanje pouzdanih informacija nadležnim organima i javnosti o stanju zaštite okoliša (Informativni članci o Europskoj uniji).

6. Zaključak

Razvoj okolišne politike u Hrvatskoj predstavlja važan proces koji je usmjeren prema očuvanju okoliša, održivom korištenju prirodnih resursa i zaštiti biološke raznolikosti. U posljednjim desetljećima, Hrvatska je ostvarila značajan napredak u području okolišne politike i postala je svjesna potrebe za promicanjem održivog razvoja.

Kroz uspoređena tri razdoblja primjetno je kako je jedan od ključnih koraka okolišne politike u Hrvatskoj bio ulazak u EU. Pridruživanje EU omogućilo je Hrvatskoj pristup fondovima i programima zaštite okoliša što je itekako doprinijelo jačanju okolišne svijesti i poboljšanju zaštite okoliša.

Početkom 2000. godina se primjećuje značajan napredak u podizanju svijesti o zaštiti okoliša, što je rezultiralo istovremenim razvojem okolišne politike u Hrvatskoj. Također je vidljivo kako predajom pristupnice za ulazak u EU dolazi do proširenja samog institucionalnog kako i instrumentalnog upravljanja u zaštiti okoliša. Proces ulaska u EU dodatno povećava važnost i ulogu zaštite okoliša, pružajući joj šire mogućnosti za razvoj i napredak.

Unatoč postignutim rezultatima, izazovi u području okolišne politike još uvijek postoje. Potrebno je nastaviti ulagati u infrastrukturu, tehnologiju i znanje kako bi se postiglo održivo gospodarstvo i smanjio negativan utjecaj na okoliš. Također je važno poboljšati provedbu zakonodavstva i jačati nadzor kako bi se osigurala usklađenost s europskim standardima. U konačnici, razvoj okolišne politike u Hrvatskoj predstavlja dugoročni proces koji zahtijeva kontinuirane napore i suradnju svih dionika.

7. Popis literature

1. Eban S. Goodstein (2003). Economics and the enviroment. Ekonomika i okoliš. Prevoditelj Željka Kordej-De Villa. Mate. Zagreb.
2. Fond za zaštitu okoliša i energetske učinkovitost. [online] <<https://www.fzoeu.hr/hr/djelatnost-fonda/1325>>. Pristupljeno: 5. svibnja 2023.
3. Hrvatska agencija za okoliš i prirodu. [online] <<https://www.haop.hr/en/about-us>>. Pristupljeno: 5. svibnja 2023.
4. Informativni članci o Europskoj uniji. [online] <<https://www.europarl.europa.eu/factsheets/hr/sheet/71/politika-zastite-okolisa-opca-nacela-i-osnovni-okvir>>. Pristupljeno: 18. svibnja 2023.
5. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. Zavod za zaštitu okoliša i prirode. [online] <<https://www.haop.hr/>>. Pristupljeno: 6. svibnja 2023.
6. Ministarstvo gospodarstva i održivog razvoja. [online] <<https://mingor.gov.hr/o-ministarstvu-1065/1065>>. Pristupljeno: 18. svibnja 2023.
7. Mladen Črnjar (1997). Ekonomija i zaštita okoliša. Školska knjiga. Zagreb. Glosa. Rijeka.
8. Narodne novine (2002.). Nacionalna strategija zaštite okoliša (NN 46/2002). [online] <https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2002_04_46_924.html>. Pristupljeno: 5. svibnja 2023.
9. Operativni program za okoliš 2007. – 2009., (2007.). [online] <https://razvoj.gov.hr/UserDocsImages/Arhiva/EU%20fondovi/OP_okolis_hrvatska_verzija_1.pdf>. Pristupljeno: 5. svibnja 2023.
10. Zakon.hr (2007). Zakon o zaštiti okoliša (NN 110/07). [online] <<https://zakon.hr/z/1783/Zakon-o-za%C5%A1titi-okoli%C5%A1a-2007-2013>>. Pristupljeno: 10. svibnja 2023.
11. Zakon.hr (2019.). Zakon o zaštiti okoliša (NN 80/13, 153/13, 78/15, 12/18, 118/18). [online] <<https://www.zakon.hr/z/194/Zakon-o-za%C5%A1titi-okoli%C5%A1a>>. Pristupljeno: 10. svibnja 2023.

8. Životopis

Marija Živić rođena je 3. rujna 2001. u Slavonskom Brodu. Odrasla je u Sikirevcima, gdje je pohađala Osnovnu školu Sikirevci od 2009. do 2016. Nakon toga, završila je srednju školu, Gimnaziju Matije Mesića u Slavonskom Brodu, smjer opći, 2019. godine. Istu godinu upisala je Agronomski fakultet na smjeru agrarne ekonomike. Također, Marija aktivno koristi engleski jezik kao strani jezik.

Tijekom svog formalnog obrazovanja i raznih poslovnih iskustava u kojima je komunicirala s ljudima različitih profila, razvila je iznimno napredne komunikacijske i prezentacijske vještine. Ona je fokusirana na postizanje rezultata i uvijek je spremna dodatno se educirati i napredovati.

Marija ima iskustva u radu kako individualno tako i u timskom okruženju. Posjeduje vještine vođenja timova i koordinacije zadataka te pokazuje sposobnost organizacije i planiranja.